

12. oktobar 2010.

PRIMEDBE NA PLAN DETALJNE REGULACIJE PETROVARADINSKE TVRDJAVE U NOVOM SADU

Poštovani, na osnovu izloženog plana detaljne regulacije, šaljem Vam primedbe na planska rešenja. Nadamo se da ćete uzeti u obzir napomene koje Vam dostavljamo i molimo Vas da nas informišete u kojoj meri ste ih uvrstili u planska rešenja. Hvala unapred.

Primedba broj 1

Neusaglašenost Plana detaljne regulacije sa delovima Generalnog plana grada Novog Sada do 2021. godine, i stvaranje prepreka za ostvarivanje planskih smernica generalnog plana.

Objašnjenje:

U delu Generalnog plana (u poglavlju 2. Namena prostora u građevinskom rejonu Novog Sada), definisane su prioritete urbanističke celine, pa samim tim je definisana važnost i prioritet prostornih celina Grada Novog Sada. Ovi prostori su dakle, celine koje treba sačuvati, a razvoj grada realizovati na takav način kojim se njihov planirani razvoj neće ugroziti. **Tvrđava sa podgrađem** je navedena kao površina od strateškog značaja za razvoj grada pa je svako njeno ugrožavanje. Narušavanje ili dovođenje u opasnost suprotno ovom smernicom iz GP.

U istom poglavlju, u odeljku 2.1.1. Objekti i površine od opšteg interesa javne službe od posebnog značaja za razvoj grada Novog Sada, navedeni su *Osnovni problemi koje treba rešiti na Petrovaradinskoj tvrđavi*, (između navedenih iseljenje vojske iz objekta kulture od velikog značaja sa prostora Vaserštata, i ostalih) navedeno je da «Saobraćaj kroz samu Tvrđavu sveće se na minimum, a prioritet u rešavanju sadašnjih problema na Tvrđavi je rekonstrukcija instalacija vodovoda, kanalizacije, grejanja i električne struje za sve potceline na Tvrđavi».

Jer ako se pod Tvrđavom u GP misli na objekat koji čini celinu Gornje, Donje tvrđave, Hornverka i Podgrađa što tvrđava i jeste na osnovu relevantnih dokumenata i logičnog poimanja ovog kulturno- istorijskog objekta, uvođenjem saobraćajnice sa velikim kapacitetom nikako ne poklapa sa smernicom o smanjenju saobraćaja kroz Tvrđavu.

Uvođenje saobraćajnice ovako velikog kapaciteta je neusklađeno sa potrebama Novog Sada za kolskim prevozom utvrđene Saobraćajna studija Grada Novog Sada sa dinamikom uređenja saobraćaja- NOSTRAM (Saobraćajna studija je dostupna na sajtu JP "Urbanizam" www.nsurbanizam.rs/1770) i mogućem uticaju na intenzitet saobraćaja (navlačenje prometa) kroz područje naselja Liman, kroz područje kulturnog dobra Petrovaradinske tvrđave i naselja Petrovaradin- Preradovićeve ulica u celini. Kapacitet mosta je takav da će osim kolskog prometa (koji ne učestvuje dominantno u saobraćajnoj strukturi Novog Sada) i javnog gradskog prevoza, mosta zasigurno biti dimenzionisan da može podneti teretni saobraćaj. Samo je pitanje odluke grada da u jednom trenutku eksploatacije mosta, što može biti i više decenija ili stoleća, dopusti ovaj vid saobraćaja.

Ovakva opasnost je realna, što je samo doprinos osporavanja izgradnji saobraćajnih objekata u okviru predmeta plana.

Primedba broj 2

U Plan detaljne regulacije Petrovaradinske tvrđave u Novom Sadu uneti odredbu da tvrđava ne može biti stavljena na nacionalnu listu kulturnih dobara- kandidata za zaštitu svetske baštine- UNESCO, i da ne može biti kandidat za ovu zaštitu jer se razvojem isključivo saobraćajnog aspekta planiranja prostora, ova mogućnost ukida.

Objašnjenje:

Ako se GP Petrovaradinske tvrđava planira kao izuzetno važan kulturno- istorijski kompleks, a njen značaj već ranije sagledan kao mogući potencijal za stavljanje pod zaštitu svetske kulturne baštine UNESCO, onda je neophodno razmotriti izgradnju mosta kao objekta koji će sprečiti UNESCO-vu zaštitu, shodno iskustvu skidanja Grada Drezdena sa dolinom Elbe sa liste, upravo zbog izgradnje mosta.

Primedba broj 3

U Plan detaljne regulacije Petrovaradinske tvrđave u Novom Sadu ili u Strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu konstatovati da nije ispunjen osnovni princip održivog razvoja.

Objašnjenje:

Osnovni princip održivog razvoja (utvrđen i zakonima Republike Srbije) je definisan u Brutlandovom izveštaju koje su usvojile Ujedinjene nacije 1982. godine koji je utvrdio najopštiju i dalje najsveobuhvatniju definiciju po kojoj je održiv takav razvoj koji će zadovoljiti potrebe sadašnje generacije, bez ugrožavanja sposobnost budućih generacija da zadovolje svoje potrebe. Izgradnjom mosta, ukidamo mogućnost da buduće generacije razvijaju Petrovaradinsku tvrđavu na način koji neće forsirati razvoj automobilskog saobraćaja, nego razvojem alternativnih vidova prevoza a sve u skladu sa značajem kulturnog nasleđa definisanim u brojnim poveljama UN i Saveta Evrope (čiji je potpisnik i Republika Srbija).

Primedba broj 4.

Nesinhronizacije izrade PDR sa izradom Strateške procene uticaja na životnu sredinu čiji nalazi mogu da ospore planskih rešenja o izradi saobraćajnih objekata kroz kulturno dobro od velikog značaja- Petrovaradinska tvrđava.

Objašnjenje:

Prema Zakonu o planiranju i izgradnji, za predmetni plan je neophodna izrada Stratešku procenu uticaja na životnu sredinu, a na osnovu Zakona o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu.

Načela strateška procene podrazumevaju:

Načelo održivog razvoja, načelo integralnosti, načelo predostrožnosti i načelo javnosti koji svi primenjeni zajedno, mogu da utvrde negativan uticaj na životnu sredinu planiranih saobraćajnih objekata.. Na osnovu Člana 5. Zakona o strateškoj proceni strateška procena se radi kada je planski dokument namenjen za korišćenje zemljišta u oblasti saobraćaja i turizma. U Prilogu 1

Zakona su utvrđeni i kriterijumi za određivanje mogućih karakteristika značajnih uticaja, odnosno mogućnost uticaja, među kojima je, pod brojem 10. navedeno kulturno- istorijska baština, uz sve druge elemente strateške procene koji obuhvataju vazduh, biljni i životinjski svet, biodiverzitet. Dokument strateške procene, kako je Zakonom utvrđeno treba da bude na uvidu javnosti.

Strateška procene može i da dokaže da će izgradnjom konstrukcije mosta i probijanjem tunela biti ugrožena stabilnost kulturnog dobra tokom izrade navedenih objekata, ugrožena statička stabilnost svih objekata (koji su u lošem stanju zbog neodržavanja) i podloge (stene), ugrožena autentičnost i time umanjeni kvaliteti kulturnog dobra, kako tokom izrade infrastrukturnih objekata tako i njihovom eksploatacijom koji imaju izuzetno velike propusnu moć vozila. Studija može i da pokaže da će izgradnja mosta, probijanja tunela kroz tvrđavu, i izgradnja pristupnih saobraćajnica ugroziti rekognoscirano arheološko nalazište iznad objekata Lovotursa gde se nalaze rimsko vojno groblje i najverovatnije nekoliko desetina hiljada grobova učesnika Bitke na Vezircu iz 1716. godine.

Studija može i da pokaže da će biti ugrožene turističko- rekreativni kvaliteti Petrovaradinske tvrđava jer se, osim postojećih, planiraju i mnogi drugi sadržaji koji uz turističke objekte i površine planiraju sadržaji iz oblasti obrazovanja, kulture, turizma i rekreacije, kao što su: akademija umetnosti, ateljei, letnje pozornice, planetarijum, hotel i dr. U GP jasno poziva na značaj statusa «Petrovaradinske tvrđave koja je zaštićena kao kulturno dobro od velikog značaja, a nalazi se na prostoru gde se preklapaju turističke zone Dunava i Fruške gore. Dunav je turistička zona sa međunarodnim rangom I stepena u kojoj se Novi Sad sa Fruškom gorom planira kao turistički centar na nacionalnom nivou sa preovlađujućom letnjom rekreacijom i ostalim aktivnostima: izletničkim, nautičkim, spomeničkim, ekološkim i dr.»

Studija takođe može da pokaže opasnost da se ugroze njeni prirodnih kvaliteta i životne sredine koja je od posebnog karaktera jer se «Petrovaradinska tvrđava svojim istaknutim prirodnim položajem, značenjem i sadržajima, predstavlja najlepšu parkovsku površinu grada. Veličina i specifičnost prostora uticaće na koncept hortikulturnog zahvata». Da li će se studijom utvrditi i smernica iz GP da će «sa sadašnjih 6 ha uređenih površina prostor koji se uređuje treba dalje sukcesivno širiti na srednji i donji plato Tvrđave (oko 50 ha). U okviru zelenog zaštitnog pojasa oko bedema Tvrđave planira se uređenje sa diferenciranim sadržajima kao što su: park skulptura, park prijateljstva, park zabave, specifično uređeni botanički vrtovi.», kako je to naznačeno u odeljku gradsko zelenilo- parkovi.

Pitanje je koliko će se izgradnjom navedenih objekata moći ostvariti smernica iz poglavlja 2. Namena prostora u građevinskom rejonu, 2.1.1. Objekti i površine od opšteg interesa, javne službe od posebnog značaja, koja kaže da će se «Tvrđava sa podgrađem kao kulturno-istorijski, rekreativni, turistički i ugostiteljski centar razvijaće se kao poseban značajan deo primarnih centara». Sistem centara/ opštegradski centri, podrazumevaju da će se «tvrđava sa podgrađem će se razvijati prema posebnim programima, a prostor će se uređivati u režimu zaštite.

U «Uslovi oblikovanja gradskih celina, pravaca, značajnih lokacija u gradu, naznačeno je da «dominantnost Petrovaradinske tvrđave ničim nije ugrožena», odnosno da «Na uzdignutoj steni, na drugoj strani reke, sa povoljnim vizurama i okružena zelenilom, Tvrđava je sačuvala onu specifičnost i dominantnost koje je uvek imala.». U istom poglavlju GP poziva da je u posleratnom periodu upravo izbegnuta ta opasnost, oblikovanjem objekata u Novom Sadu (posebno na novim terenima Limana sa objektima visokih i snažnih volumena preovlađujuće spratnosti P+8 , prosečno u odnosu na opseg od P+4-P+18).

Generalnim planom utvrđuju se uslovi koji utiču na celinu (global), odnosno oni koji mogu dati jasna uputstva za dalju razradu, odnosno **osnovni uslovi** koji definišu: «uslove za visinske regulacije - ograničenja i usmerenja spratnosti objekata prema zonama na nivou grada; uslovi očuvanja vidikovaca (pogled na Tvrđavu i Frušku goru) i posebni uslovi oblikovanja». Jer

kako se konstatuje u GP, «za najveći deo prostora planovi detaljne regulacije se donose prema pravilima i ograničenjima utvrđenim za pojedine namene, ukoliko za njih nisu utvrđeni posebni režimi ili uslovi, kao što su: zaštita graditeljskog nasleđa i prirodnih vrednosti (Petrovaradinska tvrđava, zona urbanističke zaštite, zaštićena prirodna dobra)».

U poglavlju V. Sprovođenje GP, odeljku 1.0. Pravila, uslovi ograničenja uređenja prostora i građenja u karakterističnim urbanističkim celinama i zonama i u odeljku 1.2. Osnov za izgradnju i uređenje prostora, u delu Opštegradski centri, kaže se da «Petrovaradinska tvrđava sa podgrađem, koja po svom značaju predstavlja potencijal za različite atraktivne namene i sadržaje, uređuje se prema odgovarajućem planu uz kriterijume zaštite kulturnih dobara». Da li će se Studijom procene uticaju pokazati da ti kriterijumi nisu poštovani.

Iako je konkursom za novi most na stubovima nekadašnjeg Mosta Franje Josifa (sproveden 2008. i 2009. godine) imao uslov i izrade studije uticaja na kulturno nasleđe, javnost nije imala priliku da se upozna sa nalazima dokumenta. Isto tako, po Zakonu o proceni uticaja na životnu sredinu studija tek treba da pokaže da li će životna sredina biti ugrožena izgradnjom ovog projekta. Koraci nisu usklađeni pa postoji opasnost da se već zna nalaz studije.

Važno je uzeti u obzir da je Petrovaradinska tvrđava sa svim pripadajućim delovima koje podrazumeva, u procesu proglašenja za Kulturno dobro od izuzetnog značaja koje po Zakonu o kulturnim dobrima, pripada Republičkom zavodu za zaštitu spomenika kulture, koji će navedene kriterijume tumačiti kao takve da se izgradnja objekata mosta, tunela i pristupnih saobraćajnica nikako ne uklapa sa stepenom zaštite kulturnog dobra od najvišeg značaja i interesa za sve građane Republike Srbije i potencijalnog kandidata za nacionalnu listu UNESCO-a.

Takođe treba uzeti u obzir da je ugrožavanje kulturnih dobara u delovima ili u celini u suprotnosti sa nacionalnim i državnim programom Dunavske strategije koji Republika Srbija sprovodi sa partnerima u EU, pa se postavlja pitanje da li ovim projektom ugrožavamo napore države u sinhronizaciji nacionalnih, sa interesima Evropske Unije kojoj težimo na svim nivoima.

Primedba broj 5

Da se ne planira šinski prevoz kroz podgrađe dok se ne uradi Strateška procena uticaja ovakvog rešenja, ako i prethodne studije opravdanosti i idejnog projekta.

Objašnjenje:

Konstrukcijom šina sa donjim postrojem, električnih instalacija za snabdevanje električnom energijom šinskih vozila, mogu biti ugroženi objekti (posebno Beogradska kapija) ali i prostor Podgrađa od obale Dunava do Crkve Sv. Antuna. Zbog specifičnosti i brzine ovakvog vida prevoza bio bi ugrožen razvoj podgrađa, odnosno Beogradske ulice koja bi kao glavna, trebala da bude pešačka ulica namenjena isključivo za interventna vozila i javni prevoz u formi primerenoj za kulturno- istorijske celine. Nebezbednost koje ovakav prevoz može da izazove u Podgrađu neće podstaći urbani, turistički i kulturni razvoj Beogradske ulice kao mirnog i bezbednog prostora.

Primedbe podržane od strane sledećih organizacija:

SUBURBIUM, Petrovaradin, Srbija

SEE Heritage network Secretariat

EXPEDITIO, Kotor, Crna Gora

Cultural Heritage Without Borders, *regionalna kancelarija Bosna i Hercegovina*

Evropa Nostra Srbija

Evropski pokret u Srbiji